

A hivatali és közl. munkájáról a múlt ülés óta eltelt időszakban

1.

Beszámoló az Akadémia munkájáról a múlt ülés óta eltelt időszakban

De mennyi!

Tud. ül.

1. Az elmúlt időszak központi eseménye Hruscsov látogatása, az ünnepi ülésen tartott beszéde. A Magyar Tudomány áprilisi vagy májusi száma közölje az ünnepi ülés teljes programját.

2. Az I. osztályban osztálytitkár változás történt. Bóka László levelező tag helyett Sötér István levelező tag lett az osztálytitkár. Az elnökségi ülésen első alkalommal vesz részt, üdvözölni ebből az alkalomból.

3. A Kibernetikai Csoport megvizsgálására kiküldött elnökségi bizottság tevékenysége erre az időszakra esik.

4. Tudományos Intézetek szervezeti szabályzatára vonatkozó irányelvek az Akadémiai Közlönyben megjelentek.

5. Személyzeti munka rendjéről Elnöki utasítás ^{4. 7. m. köv. b.} ^{nincs jelentős meg?} ^{végző növeg?}

6. A jövő heti országgyűlés költségvetési vitájában Rusznyák István elnök felszólal. - ^{Tud. ül.}

Egyebek:

Május 6-i békegyűlés
Közalkalmazottak Szakszervezete Elnöksége,
Akadémia Elnöksége közös rendezésében.
Előadó: Gömöri Pál osztálytitkár

6.) ^{Strauß} Preambulum - autonómia keretében elvált. a
7.) Silvartani Kir. - elvált 5. és 1. aut. - hal

J e l e n t é s

a MTA Kibernetikai Kutató Csoportja munkásságának felülvizsgálata-ról

A kiküldött bizottság munkája.

- 1./ Az Akadémia elnökének megbízásából Hajós György vezetésével Barta István, Bognár Géza, Egerváry Jenő, Jánossy Lajos és Kónya Albert tagokból álló bizottság felülvizsgálta a Kibernetikai Kutató Csoport munkásságát. A bizottság 6 ízben, február 6-án, 10-én, 18-án és 24-én, valamint március 6-án és 13-án tartott ülést. A bizottság egy-egy ülésén részt vett Rusznyák István elnök, Szántó István az MSzMP Központi Bizottsága Kulturális és Tudományos Osztályának munkatársa, valamint Tókécs Ottó az Elnöki Titkárság vezetője. A bizottság ülésein részt vett Dobos Lajos és Balázs János a III. Osztály szaktitkára, illetve külső előadója is.
- 2./ A bizottság tanulmányozta a KKCs folyó évi január 28-án kelt jelentését, valamint a Csoport működésével kapcsolatos egyéb okiratokat és beadványokat. A bizottság az elektronikus számológép szükségességének és sürgősségének kérdésében tájékoztatást kért Friss Istvántól, a MTA Közgazdaságtudományi Intézete igazgatójától, és Ajtay Andortól, az Országos Tervhivatal elnökhelyettesétől.
Egy ízben megjelent a bizottság ülésén Siklós Tivadar, az akadémiai MSzMP szervezet titkára is és tájékoztatást adott a KKCs munkájának politikai vonatkozásairól.
- 3./ A bizottság a KKCs igazgatójának, Varga Sándornak előzetes szóbeli tájékoztatása után a Csoport munkatársaitól felvilágosítást kérve a helyszínen tanulmányozta a Csoport munkáját, megtekintette a Csoport laboratóriumát, műhelyeit és egyéb részlegeit. A bizottság a KKCs igazgatójával folytatott ismételt megbeszéléseken kívül egyenként meghallgatta a Csoport

egyres munkatársait és pedig Tarján Rezső igazgatóhelyettes, Aczél István osztályvezetőt, Füzéry Lajos főkönyvelőt, Edelényi László főmérnököt, Bóka András kutatót, a helyi pártcsoport vezetőjét, valamint Hatvány József, Molnár Imre, Münich Antal, Szelezsán János és Vasvári György kutatókat.

A bizottság előterjesztése 1/ a KKCs munkájának felügyeletével, 2/ a KKCs vezetésével, 3/ hazai számológép létesítésével, 4/ a KKCs tudományos profiljával foglalkozik.

A bizottság megállapításai és javaslatai.

1./ A KKCs és Tudományos Tanácsa 1956. szeptemberében alakult meg. A bizottság megállapította, hogy a Tudományos Tanács eddig ülést nem tartott, a Csoport munkáját és terveit nem vitatta meg. A bizottság véleménye szerint a jelenlegi Tudományos Tanács szakmai összetételénél fogva sem minden tekintetben megfelelő, mert nem annyira a KKCs-ben folyó jelenlegi munka elbírálására és irányítására alkalmas, mint inkább a majdan elkészülő számológép és általában a kibernetika remélt felhasználási területeit tükrözi.

A bizottság megállapította, hogy a Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya és annak Osztályvezetősége ugyancsak nem alkalmas a KKCs tudományos irányítására és munkájának ellenőrzésére. A bizottság megállapította ugyanis, hogy a KKCs-ben folyó jelenlegi munka döntő többségében műszaki jellegű, lényegesen kisebb részben matematikai és közgazdasági vonatkozású. Ha majd elektronikus számológép áll az ország rendelkezésére, akkor az csaknem valamennyi tudományterületen használható lesz.

A Bizottság megállapította, hogy a KKCs feladatköréről, szervezetéről és működési szabályzatáról szóló elnöki utasítás nem mindenben van összhangban az általánosabb érvényű előírásokkal, indokolatlanul nagy hatáskört biztosít a Csoport vezetőjének, így pl. a kinevezési jogkör szabályozása tekintetében.

A bizottság e megállapításaival kapcsolatban a következő javaslatokat teszi:

- a/ Az Akadémia elnöke a KKCs részére új Tudományos Tanácsot bizzon meg. A Tudományos Tanács elnökéül Bog-nár Gézát, tagjaiul: Barta Istvánt, Benedikt Ottót, Egerváry Jenőt, Kovács K. Pált, Kozma Lászlót, Nemes Tihamért, Pál Lénárdot, Rényi Alfrédet, Tarján Re-zsőt, a KKCs vezetőjét, valamint az MTA adminisztratív felügyeletet gyakorló osztályának titkárát java-solja a bizottság.
- b/ Az új Tudományos Tanács megbízásától számított egy éven át annak a bizottságnak a tagjai is vegyenek részt a Tudományos Tanács munkájában, amelyik ezt a jelentést elkészítette.
- c/ A KKCs Tudományos Tanácsa az általános szervezeti e-lőírásoknak megfelelően minden esetben vitassa meg és véleményezze a Csoport tudományos terveit, terv-módosításait és munkabeszámolóit.
- d/ A KKCs a jövőben is az Akadémia keretében működjék, de tartozzék közvetlenül az Elnökséghez. Az ujonnan létesítendő Tudományos Tanács egyben elnökségi bi-zottság is legyen és az Elnökség a Csoport irányi-tását és felügyeletét e bizottság útján gyakorolja. A KKCs adminisztratív és gazdasági ügyeinek intézé-sét, valamint ilyen irányú felügyeletét a VI. Osz-tály lássa el.
- e/ Jelenjék meg olyan elnöki utasítás, amely a KKCs fel-adatkörét, szervezetét és működését a többi akadémiai intézetre vonatkozó hasonló utasításokkal egybehang-zóan állapítja meg.

2./ A bizottság megállapítja, hogy Varga Sándor a KKCs szervezése, munkájának megindítása, a számológép építéséhez szükséges személyi és anyagi előfeltételek előteremtése érdekében igen lelkes és eredményes munkát fejtett ki. Súlyos hibának tartja a bizottság, hogy az igazgató nem támaszkodott a Tudományos Tanácsra és azt nem hívta egybe, sőt még a vállalt nemzetközi kötelezettségek tárgyában sem fordult a Tudományos Tanácshoz. Kifogásolható, hogy az igazgató nem biztosít a kutatómunkához szükséges hatáskört a Csoportvezető munkatársainak. Vonatkozik ez pl. a raktári anyagigénylés bürokratikus megszervezésére, valamint arra, hogy az igazgató külföldi utjai alkalmával még az Akadémia szerveinek gyakorlati ügyintézése is lehetetlenné válik a KKCs-vel. A Csoport működése során az ellentmondást nem tűrő vezetés következtében több munkatárs kedvetlenedett el.

A vezetés tudományos tekintélyének megerősítése érdekében kívánatosnak tartja a bizottság, hogy a Csoport igazgatója publikációkban megnyilvánuló tudományos kutató munkát is folytasson.

Igen sajnálatos, hogy az igazgató és az igazgatóhelyettes közötti viszony, főként az utóbbi hónapokban nem megfelelő. Ennek oka a vezetés fentemlitett hibáin kívül az is, hogy Tarján Rezső igazgatóhelyettes munkájának tervszerűsége kívánnivalót hagy maga után, bár tudományos felkészültsége ezen a területen hazai viszonylatban kiemelkedő.

Az előadottak alapján a bizottság a következőket javasolja:

az Elnökség szólítsa fel Varga Sándor igazgatót, hogy javítsa meg vezetési módszerét, törekedjék arra, hogy vezetésének fogyatékoságai a kutató munkát ne gátolják, adjon Tarján Rezső igazgatóhelyettesnek megfelelő hatáskört és fokozottabb mértékben támaszkodjék helyettesének tudományos felkészültségére.

3./ Az eredeti terv az volt, hogy Akadémiánk egy Ural típusu szovjet elektronikus számológépet vásároljon. Ezt a tervet a KKCs igazgatójának előterjesztése alapján az Akadémia Elnöksége múlt év májusában megváltoztatta és jóváhagyta azokat a terveket, amelyek lehetővé teszik, hogy szovjet segítséggel, szovjet dokumentáció alapján a KKCs-ben számológép épüljön. A KKCs ezért jelenleg szovjet dokumentáció alapján egy M-3 elnevezésű elektronikus számológép építésével foglalkozik elsősorban. A Csoport terve szerint először bizonyos módosításokkal a szovjet M-3 típusu gép készül el, egyidejűleg azonban olyan kiegészítő berendezéseket /a működési sebesség és adattárolási képesség fokozását célzó ferritgyűrűs memória-egység, nagykapacitású mágnesszalagos adattároló, gyorsított betápláló és kibocsátó egységek/ készítenek, illetőleg terveznek, amelyeket a Szovjetunióban más típusu gépekhez fejlesztettek, illetve részben egyidejűleg fejlesztenek ki. Ezért a Csoport az említett kiegészítő berendezések adaptálásával is foglalkozik.

Az így kiegészített gép a Csoport tervei azerint ez év végére lenne üzemképes állapotban. Erre hivatkozva a Csoport olyan létszám, költségvetési és beruházási fejlesztési igényt támaszt, amelyeket a reális szükségletek nem indokolnak és amelyeknek teljesítése a népgazdaság jelenlegi helyzetében nehézségekbe ütközik. /A Csoport 1958. évre a jelenlegi 34 főhöz, 31 fős fejlesztést, 3,6 millió költségvetési keretet és a még rendelkezésre álló 1,7 milliós u.n. nostro beruházási kereten felül 6,4 millió beruházási keretet igényelt.

Ezzel az igénnyel szemben ez évre létszámfejlesztést a Csoport nem kapott. Engedélyezett költségvetési kerete 2,2 millió, beruházási kerete pedig 3 millió Ft./

A bizottság fontosnak tartja, hogy mihamarabb elektronikus számológép álljon az ország rendelkezésére. A legmegfelelőbbnek tartaná a bizottság, ha az eredeti tervnek megfelelően egy szovjet számológép behozatalára kerülne sor.

Az M-3 gép építésének előrehaladott voltára való tekintettel, valamint a megfelelő szakiképzés elősegítése érdekében helyesnek látszik, hogy a Csoport a megkezdett M-3 gép építését fejezze be. A beszerzett információk alapján úgy látja a bizottság, hogy egyelőre a kisebb teljesítményű eredeti M-3 gép is kielégítheti a reális kezdeti igényeket, mert nem jutottak a bizottság tudomására olyan adatok, amelyek nagyobb teljesítőképességű gép megépítésének sürgősségét különösképpen indokolnák.

Ezek alapján a bizottság azt javasolja, hogy

- a/ Az Akadémia Elnöksége lépjen érintkezésbe a Szovjet Tudományos Akadémia Elnökségével annak tisztázása érdekében, hogy egy közepes teljesítményű elektronikus számológépnek a Szovjetunióból való behozatala jelenleg lehetséges-e.
 - b/ Folytassa a KKCs a jelenlegi létszám, költségvetési és beruházási keret mellett az eredeti M-3 típusú számológép építését. A kiegészítő berendezések adaptálásával sullyal csak akkor foglalkozzék, ha majd a dokumentációnak megfelelő M-3 gép már üzemképes. Koncentrálja a Csoport munkaerejét ennek a feladatnak elvégzésére. Készítsen a Csoport e szempontok figyelembevételével munka tervet 1958. évre, s azt vitattassa meg ujonnan létesítendő Tudományos Tanácsával.
- 4./ A bizottság megállapítja, hogy a KKCs jelenlegi tervei igen szerteágazóak, túlméretezettek és részben még időszerűtlenek. A Csoport munkájának zömét jelenleg a már említett elektronikus számológép építése alkotja, emellett előkészületek folynak egy csaknem teljesen elektroncső nélküli B-1 elnevezésű számológép önálló tervezésére és építésére. A Csoport egyes részlegei azzal is foglalkoznak továbbá, hogy az építendő számológépek üzemgazdasági, gazdaságigazgatási és gazdaságtervezési hasznosítását, valamint matematikai alkalmazását előkészítsék. Ehhez járulnak még az elektronikus számoló

gépek egyes segédberendezéseinek továbbfejlesztését célzó kutatások, amelyeket a bővített M-3 számológép egy példányban való megépítése csak részben indokol. A számológép-építő részleg fejlesztésével a Csoportot az az elképzelés is vezeti, hogy ezzel a hazai számológép-gyártó ipart alapozzon meg. Foglalkozik végül Csoport - ha kismértékben is - a műszaki automatizálás és vezérlés problémáival is.

A bizottság hazai számológép-gyártó ipar megteremtésének tervét irreálisnak tartja és népgazdasági alapjait nem látja. Épp oly kevésbé tartja indokoltnak a bizottság, hogy nagyteljesítményű számológép, önnálló kutatásával, tervezésével és gyártásával foglalkozzunk. Semmiképpen sem lehet a Magyar Tudományos Akadémia kutató intézményének feladata, hogy az M-3 gép első példányának megépítése után további példányok építésével foglalkozzék.

A Bizottság ezért a következőket javasolja:

- a/ A KKCs a B-1 jelzésű második számológép építésével kapcsolatos, előkészítő munkálatokat munkatervében ne szerepeltesse.
- b/ Készítsen a KKCs távlati tervet, ebben szerepeltesse a terv megvalósításához szükséges létszám, költségvetési és beruházási igényeket is, ezt az újonnan létesítendő Tudományos Tanács vitassa meg és véleményezze az Elnökség számára.
- c/ A Tudományos Tanács elé terjesztendő távlati tervben a KKCs feladatkörét megszabó elnöki utasításnak megfelelően az általános kibernetikai feladatok közül első helyen a műszaki automatizálás és vezérlés problémái szerepeljenek.
- d/ Foglalkozzék a távlati terv azzal, hogy az M-3 elnevezésű gép építése után felszabaduló munkaerők hogyan oszlanak meg a gép üzemeltetése és a c./ pontban említett kutatásokkal foglalkozó csoportok között.

e/ A bizottság javasolja, hogy a távlati munkatervben az építendő első gépet követő további számológépek építése, valamint a gépépítés fejlesztésével kapcsolatos kutatás ne szerepeljen, legfeljebb 1-2 kutató kapjon olyan megbízást, hogy a szükséges tájékozódás biztosítása végett tartsa nyilván a vonatkozó külföldi szakirodalmat.

5./ A bizottságnak tudomására jutott, hogy a KKCs munkáját az Akadémia elnöke által elrendelt vizsgálat bizonyos mértékig megzavarta, mert a KKCs munkatársait nyugtalanítja, hogy véleményük szerint bizonytalan a Csoport jövője.

Javasolja ezért a Bizottság, hogy miután az Elnökség állást foglalt az itt előadott javaslatokkal kapcsolatban, az állásfoglalás jusson megfelelő formában a KKCs munkatársainak tudomására.

Budapest, 1958. március 13.

Hajós György sk.

a bizottság elnöke

Barta István sk,

Bognár Géza sk.,

Egerváry Jenő sk,

Jánossy Lajos sk.

Kónya Albert sk.,

a bizottság tagjai.